

Contribució a la numismàtica de les taifes andalusines: Toledo, Dénia i València

DAVID FRANCÈS VAÑÓ*

L'any 2012 va aparèixer el llibre *La moneda handusí en al Andalus*.¹ Allí vaig donar a conèixer unes monedes inèdites que en aquest article estudiaré com cal per tal de justificar-ne l'atribució.

Retalls de dirham de Yahya Al-Qadir de Toledo (vers 468 AH)

Es tracta de dues monedes del mateix tipus que són retalls de dirham sencer, i així ho feia constar en el llibre. Ara ha aparegut un handús d'aquest mateix tipus que aporta noves dades per a completar-ne la reconstrucció. La diferència entre un retall de dirham i un handús és que el primer s'obté després de manipular una moneda sencera, mentre que el segon es fabrica directament amb un cospell molt més petit que l'encuny que l'empremta. En aquest cas, els dos retalls de dirham (qeṭah) demostren que va existir l'encunyació de dirhams sencers que mostraven orles i llegendes completes. Sembla provat que aquesta circumstància no succeïa sempre, ja que algunes emissions monetàries semblen haver-se efectuat exclusivament en forma d'handusos.

Les tres peces (les dues primeres són els retalls de dirham, i la darrera d'handús) presenten la mateixa tipologia, però provenen de diferents encunys. De tota manera, a causa de la seva raresa actual, l'emissió de monedes degué ésser força limitada.

* Investigador. Membre numerari de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.

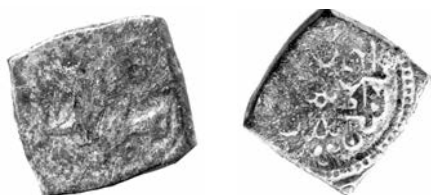
1. FRANCÈS VAÑÓ, David. *La moneda handusí en al Andalus*, Ed. Omni, Montpeller, 2012.

Pes: 0,75 g. Billó. FRANCÈS, D. *La moneda handusi...*, núm. 214.

Pes: 0,95 g. Billó. FRANCÈS, D. *La moneda handusi...*, núm. 215.

Foro de identificación numismática OMNI.

لا إِلَهَ إِلَّا
الله محمد
رسول الله

*No hi ha cap divinitat tret
de Déu i Muhàmmad
és el profeta de Déu*

القادر
بالله

*Al Qādir
bi-llāh*

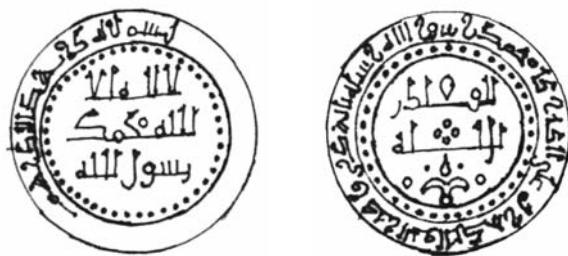
A l'orla de l'anvers, s'hi llegeix (en una de les peces) “*al dirham*”, seguit de l'advocació divina, la seca i la data. El tipus segueix, per tant, l'ortodòxia de les encunyacions andalusines. A l'orla del revers, hi apareix la professió de fe de Mahoma. La distribució de la llegenda central de l'anvers és inèdita per aquest tipus de monedes i per aquest rei. No la recullen ni Vives,² ni Prieto Vives,³ ni

2. VIVES ESCUDERO, A., *Monedas de las dinastías Árabe-Españolas*, Madrid, 1893.

3. PRIETO VIVES, A., *Los reyes de Taifas*, Madrid, 1926 (reeditat a Madrid el 2003).

Medina.⁴ La curiosa distribució de la paraula “bi-llāh” tampoc l’he vist a cap altra moneda.

La tipologia em suggereix situar l’emissió en els primers anys de regnat, possiblement l’any 468 AH, i a Toledo. A l’anvers no hi he pogut detectar cap element decoratiu. Al revers, l’element hi és però molt poc visible. Proposo un aspecte general del tipus monetari com el d’aquest dibuix.

Dues monedes de Dénia de Muḡāhid (435-436 AH)

Es tracta d’unes monedes que atribueixo a Muḡāhid I de Dénia (404-436 AH / 1013-1044 dC) i que duen els noms dels seus fills ‘Alī i Hassan.⁵

Pes: 0,90 g. Dimensions: 14,40 x 13 x 1,30 mm.

Inèdita. CP.

Pes: 0,70 g. Dimensions: 11,40 x 11 x 1,35 mm.

Inèdita. CP.

4. MEDINA GÓMEZ, A., *Monedas Hispano-Musulmanas*, Toledo, 1992.

5. Agraïixo al meu amic Jaime Pérez Sánchez la seva ajuda en la transcripció de les llegendes.

علي
لا اله الا الله
محمد رسول الله
حسن

Alí
No hi ha cap divinitat tret de Déu
i Mahoma és el profeta de Déu
Ḥassan

عبدہ و رسولہ و ارسلہ بللہدی وال...

... el seu servent i profeta l'envià amb la direcció i re[ligió]...

En cap dels dos exemplars s'hi aprecia la llegenda a l'orla de l'anvers, tot i que probablement hi hauria de constar la bàsmala, la seca i la data.

Al revers, la llegenda de la primera orla que envolta els anells concèntrics centrals es refereix al profeta Mahoma. En ser una orla interna, l'espai reduït no permet incloure-hi tot el contingut del text.

Hi ha també una segona orla amb llegenda gairebé inapreciable, però que en el segon exemplar sembla llegir-s'hi la paraula "*wahdahu*". En aquest cas, l'anell exterior hauria de dur la professió de fe:

لا اله الا الله وحده لا شريك له

Pel que fa a la cronologia, molt probablement deu ser similar a la dels altres dirhams de Muḡāhid coneguts, que són datats entre el 435 AH i el 436 AH.

**Handús d'°Abd-al-°Azīz de València, amb el seu fill al-Mu°tasim
(427-435 AH)**

Cap a la meitat del seu regnat, °Abd-al-°Azīz al-Mansur, rei de la taifa de València (1021-1061 dC), tenia tres fills situats al capdavant dels territoris que controlava. °Abd-al-°Azīz va situar el seu fill °Ubaid Allāh al-Nasir al front de la taifa d'Almeria després de la mort de Zuhayr (429 AH / 1038 dC). També va lliurar el Regne de Múrcia a un altre fill, °Abd-al-Malik al-Mudaffar –aleshores encara un nen–, segurament guiat per algun preceptor. Un tercer fill, al-Mu°tasim, que segurament era el primogènit i hereu, es va mantenir al costat seu a València. Es coneixen monedes que duen els noms relacionats de Nayaba i al-Mu°tasim, amb data del període 427-441 AH. Entre aquestes, hi ha el cas d'unes que només apareixen en forma d'handús.

Pes: 0,85 g. Billó. FRANCÈS, D. *La moneda handusi...*, núm. 102.

Pes: 1,20 g. Billó.

FRANCÈS, D. *La moneda handusi...*, núm. 103.

نج
المعتصم
لا اله الا الله
بة

Naÿa-

Al-Mu°tasim

No hi ha cap divinitat tret de Déu

-ba

عا
المنصور
الامام هشام
مر

A-

Al-Mansur

l'Imam Hišām

-mir

Probablement, aquest tipus monetari només es va fabricar en forma d'handús. Els dirhems complets d'al-Mu'tasim apareixen a partir de l'any 435 AH (1044 dC). Per tant, aquesta altra emissió d'handusos podria ser anterior, encunyada entre 427 i 435 AH.